

هندوست در ادیان

www.ketab.ir

سرشناسه	: موسوی، سیدمجتبی، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: مهدویت در ادیان / مولف سیدمجتبی موسوی.
مشخصات نشر	: زنجان : قلم مهر، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۶ ص.
شابک	: ۷۰۰۰۰ ریال : ۰-۶۷-۵۰۵۹-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: مدینه فاضله -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: مدینه فاضله -- جنبه‌های مذهبی -- یهودیت
موضوع	: مدینه فاضله -- مطالعات تطبیقی
موضوع	: مدینه فاضله -- جنبه‌های مذهبی یهود
موضوع	: شیعه و سیاست
موضوع	: یهودیت و سیاست
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ م ۸۴/۴/۱۲/۲۳۳۰ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۸۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۰۵۲۸۷

عنوان کتاب: مهدویت در ادیان

نویسنده: سیدمجتبی موسوی

ناشر: انتشارات قلم مهر

شابک: ۰-۶۷-۵۰۵۹-۶۰۰-۹۷۸

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال

انتشارات قلم مهر

www.tabassom.org

تقدیم به پدر و مادرم:

ای پدر از تو هر چه می‌گویم باز هم کم می‌آورم.
خورشیدی شدی و از روشنایی آن جان گرفتم.
در ناامیدی‌ها نازم را کشیدی و لبریزم کردی از شوق.
اکنون حاصل دستان خسته‌ات رمز موفقیت‌م شد.
به خودم تبریک می‌گویم که تو را دارم و دنیا با همه بزرگیش مثل تو را ... ندارد.

و تو ای مادر، ای شوق زیبایی نفس کشیدن
ای روح مهربان هستی‌ام
تو رنگ شادی‌هایم شدی و لحظه‌ها را با تمام وجود از من دور کردی
عمری خستگی‌ها را به جان خریدی تا اکنون توانستی طعم خوش پیروزی را به من بچشانی.

تقدیم به همسر:

که سایه مهربانیش سایه سار زندگیم می‌باشد، او که اسوه صبر و تحمل بوده و
مشکلات مسیر را برایم تسهیل نمود.

تقدیم به دل‌بندم:

که کودکی گمشده‌ام را در چهره معصومش یافته‌ام.

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
۱.....	پیش گفتار.....
۸.....	فصل اول: آرمانشهر در اندیشه سیاسی و مذاهب.....
۹.....	مقدمه.....
۱۰.....	گفتار اول: جهان بینی.....
۱۲.....	گفتار دوم: تعریف ایدئولوژی.....
۱۳.....	ایدئولوژی دو نوع است: انسانی و گروهی.....
۱۴.....	رابطه جهان بینی و ایدئولوژی.....
۱۶.....	گفتار سوم: آرمان شهر (یوتوپیا).....
۲۲.....	گفتار چهارم: آرمانشهر در اندیشه سیاسی غرب.....
۳۲.....	گفتار پنجم: آرمانشهر در آئین های اخلاقی و ادیان غیر آسمانی.....
۳۳.....	۱) آئین هندو.....
۳۴.....	۲) آئین بودا.....
۳۴.....	۳) آئین کنفوسیوس.....
۳۴.....	۴) آئین دائو.....
۳۵.....	۵) آئین شینتو.....
۳۵.....	۶) ادیان آفریقایی.....
۳۵.....	۷) ایرانیان باستان.....
۳۶.....	۸) برهمنیان.....
۳۶.....	۹) ساکنان جزایر انگلستان.....
۳۶.....	۱۰) اقوام اسکاندیناوی.....

۳۸	گفتار ششم: منجی گرایی در ادیان الهی
۳۹	(۱) مسیحیان
۴۲	(۲) زرتشت
۴۵	(۳) یهود
۵۰	گفتار هفتم: آرمانشهر و آرمانشهر گرایی در اندیشه سیاسی اسلام
۵۵	نتیجه گیری
۵۶	فصل دوم: اصول و عقاید شیعه و یهود
۵۷	مقدمه
۵۸	گفتار اول: ارتباط دین و سیاست از نگاه اسلام
۶۲	دین و سیاست از نگاه یهود
۶۴	گفتار دوم: انسان در جهان بینی یهود
۶۷	دیدگاه اسلام
۷۴	گفتار سوم: مبنای مشروعیت از دیدگاه اسلام (شیعه)
۷۷	مشروعیت از دیدگاه یهود
۸۱	گفتار چهارم: اهداف و غایت حکومت در اسلام
۸۳	الف) عدل و احسان:
۸۴	ب) استحکام پیوندهای اجتماعی
۸۴	ج) برقراری امنیت
۸۵	د) سامان دهی اقتصادی
۸۵	و) رشد عقل و گسترش دانش
۸۶	غایت حکومت در دیدگاه یهود
۸۹	نتیجه گیری

۹۰.....	فصل سوم: ارکان حکومت آرمانشهر (شیعه و یهود)
۹۱.....	مقدمه
۹۲.....	گفتار اول: رهبری یا حاکم آرمانشهر
۹۳.....	الف) دوران امامان معصوم (ع)
۹۴.....	ب) دوران غیبت امام عصر (عج)
۹۵.....	ج) دوران ظهور امام زمان (عج) و تشکیل آرمانشهر مهدوی
۹۶.....	رهبری یا حاکم در اندیشه یهود
۱۰۱.....	گفتار دوم: نقش و جایگاه مردم در تشکیل و ساختار حکومت آرمانشهری
۱۰۹.....	گفتار سوم: شیوه سازماندهی قدرت (طرز حکومت در آرمانشهر)
۱۱۴.....	نتیجه گیری
۱۱۶.....	فصل چهارم: ویژگی های حکومت آرمانشهر (شیعه و یهود)
۱۱۷.....	مقدمه
۱۱۸.....	گفتار اول: ابعاد و ویژگی های حکومت آرمانشهری در اندیشه شیعه
۱۱۸.....	الف) بعد سیاسی
۱۱۸.....	۱) برنامه ریزی و قضاوت
۱۲۳.....	۲) کارگزاران حکومت
۱۲۷.....	ب) بعد فرهنگی
۱۲۷.....	۱) تربیت و جامعه پذیری
۱۲۹.....	۲) ارتباطات و روابط اجتماعی
۱۳۲.....	ج) بعد اقتصادی
۱۳۲.....	۱) بهره برداری از منابع
۱۳۶.....	۲) توزیع منابع

گفتار دوم: ابعاد و ویژگی‌های حکومت آرمانشهری در اندیشه یهود.....	۱۳۸
الف) بعد سیاسی (عدالت و قضاوت).....	۱۳۸
ب) بعد فرهنگی.....	۱۴۰
ج) بعد اقتصادی.....	۱۴۳
گفتار سوم: تمایزات و تشابهات.....	۱۴۶
نتیجه‌گیری.....	۱۵۳
فهرست منابع.....	۱۵۴
پی‌نوشت.....	۱۶۰

پیش‌گفتار

از همان ابتدا که بشر توانست مفهوم جامعه بشری را درک کند. از پس سختی‌ها و مصائب، آرزوی چنین جامعه‌ای را با خود همراه می‌کرده، این آرزوی بشر توسط ادیان به اوج خود می‌رسد و با ظهور مردی که منجی جهان است حقیقت می‌یابد.

با وجود تمامی گرایش‌ها و اعتقادات موجود میان انسان‌ها در ادیان مختلف، می‌توان به نکته‌ای توجه کرد که نشان دهنده یک باور اشتراکی میان پیروان تمامی ادیان هاست. نکته‌ای که باعث می‌شود دین‌هایی مثل اسلام، مسیحیت و یهود و ... با هم به گونه‌ای پیوند داشته باشند.

اعتقاد به ظهور یک منجی که نجات دهنده و اجرا کننده عدل و عدالت در جهان است، خود پیوندی میان این ادیان می‌باشد لذا توجه به این مسئله باعث شد نسبت به مسائل مشترک بین اندیشه سیاسی شیعه و یهود در رابطه با باور داشت منجی آخر الزمان، سوالات چندی در ذهنم تجلی پیدا کند که جهت پاسخگویی به آنها نیاز به تحقیق در این زمینه بود. اصلی‌ترین سوالی که پیش آمد این بود «تشابهات و تمایزات آرمانشهری در اندیشه سیاسی شیعه و یهود چیست» در پاسخ به این سوال، فرضیه زیر انتخاب گردید «آرمانشهر در اندیشه سیاسی شیعه و یهود به دلیل تعلق مشترک آنها به ادیان ابراهیمی دارای محورهای مقارن زیادی هستند»

جهت اثبات فرضیه موجود، به مطالعه کتب مقدس شیعه و یهود و آثار و کتب اندیشمندان بنام شیعه و یهود پرداخته شد.

لذا در این پژوهش سعی شده ضمن بیان تفصیلی از چگونگی مهدویت در اندیشه سیاسی شیعه و حکومت ماسیح در مکتب یهود، فرایند حکومت آنها در آینده را، بصورت قابل لمس تر و بصورت قابل درک تر نسبت به ساختارهای امروزی حکومت مورد بررسی قرار داده و در ضمن آن، نسبت به مقایسه و تطبیق شیعه و یهود پردازیم تا بدینوسیله تمایزات و تشابهات بین آنها بصورت روشن تری بیان گردد.

همانگونه که با عنایت خدای سبحان این نوشتار را به رشته تحریر در آوردیم دیگران نیز قبل از ما به این کار اقدام کردند ولی در این پژوهش «بررسی تطبیقی آرمانشهر (یوتوپیا) در اندیشه سیاسی شیعه و یهود» بطور مختصر بحث می شود.

بررسی حرکت تالیف اسلامی درباره امام مهدی (ع) برای شناخت میزان تأثیر اعتقاد به مهدویت در زندگی مسلمانان و اهمیت مهدویت در اكمال دین و اتمام نعمت الهی مفید است، زیرا فراوانی تالیف درباره مهدویت حاکی از اهتمام رهبران اسلام (پیامبر و ائمه) به مهدویت و تشییع اصول مهدویت در وجدان دینی است. و روشن است که آن بزرگواران متناسب با میزان تأثیر مسئله ای از مسائل اسلامی، بر تحقق اهداف شریعت الهی که هدایت بشر به سوی زندگی کریمانه منتهی می گردند و برای انسان سعادت حقیقی در جهان را به ارمغان می آورند، می پرداختند.

به تحقیق می توان گفت آغاز نهضت تالیف درباره مهدویت با ظهور نهضت تدوین حدیث در تاریخ اسلام در میانه قرن دوم هجری هم زمان بوده و احتمالاً پیش از این تاریخ بوده است زیرا به نظر می رسد پیش از آن تاریخ، کتاب هایی

مستقل درباره مهدویت به وسیله شیعیان نوشته شده است. براساس فهرست شیخ طوسی، علی بن یقطین بن موسی بغدادی اسدی کوفی الاصل، کتابی در ملاحم نگاشته که در آن، سوال‌هایی که از امام صادق(ع) درباره امام مهدی(ع) شده، درج گردیده است. علی بن یقطین، فردی مطمئن و از بزرگان و اصحاب خاص امام کاظم(ع) است.

روش تطبیقی بین عقیده شیعه و غیر شیعه از سایر مذاهب اسلامی و بررسی ادله هر یک از آنها طبق روش روایی و کلامی درباره مهدویت است ویژگی مهم این روش، آگاهی از دلایل هر فرقه و مقدار صدق دلالت آن بر مقصود، تبیین نقاط قوت و ضعف دلایل دو طرف، مشخص شدن نقاط مشترک و اختلاف بین آنها درباره مهدویت است. این روش انسان را در رسیدن به یک عقیده سالم که از دلایل نقلی صحیح و برهان‌های درست بهره مند است یاری می‌کند و نیز معرفت و آشنایی با نقاط مشترک انسان را به انتخاب یک نقطه آغاز مناسب برای گفت و گویی سازنده با سایر فرقه‌ها درباره مهدویت افزایش می‌دهد.

در رابطه با موضوع پژوهش، کارهای ارزشمندی صورت گرفته از جمله تحقیقی که توسط آقایان دکتر مسعود مطلبی و دکتر محمد مهدی نادری با عنوان (بررسی تطبیقی مفهوم آرمانشهر در اندیشه سیاسی اسلام، ایران و غرب) انجام شده، ولی همان گونه که از عنوان این تحقیق پیداست در متن آن به آرمانشهر در اسلام به صورت کلی و نه مختص شیعه پرداخته شده و از بین سه گروه مورد تطبیق یعنی اسلام و ایران و غرب، بر روی بررسی اندیشه‌های آرمانشهری غربی، بیشتر کار شده و مطالب خوبی نیز ارائه شده است بنده نیز در قسمت اندیشه‌های غربی پژوهش خود از این تحقیق مطالب قابل توجهی

استفاده نمودم ولی از آنجایی که در مورد ساختارهای حکومت شیعه و عقاید شیعه بطور اختصاصی بحث نشده بود و عقاید یهود نیز اصلاً جزء موضوع این تحقیق نبوده است لذا پژوهش بنده از این حیث جدید می‌باشد.

مقاله‌ای تحت عنوان (بررسی تطبیقی آرمانشهر در اندیشه شیعه و یهود) توسط خانم سعیده معین در مجله انتظار موعود به چاپ رسیده است در این پژوهش بصورت تخصصی به ایده‌ها و عقاید شیعه و یهود و منجی‌گرایی در هر دو عقیده پرداخته شده که بسیار عالی کار شده است ولی در رابطه با منجی‌گرایی در ادیان غیر آسمانی و آرمانشهر از دیدگاه و اندیشه غرب هیچ اشاره‌ای نشده است و در رابطه با شیعه و یهود می‌توانست که بیشتر از این کار شود با این حال مقاله خوبی است و بنده نیز استفاده‌ها نمودم. در تحقیق دیگری در این زمینه توسط آقای ذبیح اله نعیمیان تحت عنوان (اندیشه و نظام سیاسی یهود) صورت گرفته، که صرفاً الگوی تکوین دولت در متون مقدس یهود پرداخته است. ایشان در این تحقیق به ماهیت حکومت‌های یهود از ابتدا تا کنون پرداخته‌اند ولی به چگونگی حکومت ماشیح اشاره‌ای نداشته‌اند لذا همانگونه که در ابتدا گفته شده دیگران نیز قبل از ما به این کار اقدام کرده‌اند و کارهای بسیار ارزشمندی انجام شده ولی از آنجایی که هر کدام از این پژوهش‌ها به قسمتی از آرمانشهر مهدوی یا یهود و یا منجی‌گرایی در ادیان غیر الهی و یا در اندیشه‌های غربی پرداخته‌اند لذا به اعتقاد بنده، جدید و نو بودن پژوهش بنده حقیر به آن دلیل می‌باشد که این نوشتار حاضر می‌تواند تجميع کننده پژوهش‌ها و تحقیق‌های با ارزش اهالی اندیشه و به نوعی می‌توان گفت تکمیل کننده نوشتار آرمانشهری در اندیشه سیاسی یهود و شیعه باشد.

بطوری که باعث آشنایی بیشتر ما با موعود گرایی در اقوام و ادیان الهی شده و بصورت تخصصی تر باعث شود نسبت به اندیشه های یهود راستین بدور از صهیونیسم و اندیشه های مهدوی شیعه آگاهی عمیق پیدا کرده و انشا... جزء منتظران واقعی آن حضرت باشیم. و همانگونه که می دانید امروزه جهان اسلام مورد هجوم فرهنگ غرب قرار گرفته است. غرب با تکنولوژی پیشرفته خود و بهره گیری از صنعت ماهواره، اینترنت و... آرمان های فرهنگی خویش را در قالب برنامه های باصطلاح هنری و خبری ریخته و بر امواج سوار کرده و به درون مغزها نفوذ می دهد و ما اگر برای مقابله با این خطر به خود نیائیم در آینده با آشفته گی فرهنگی فراوانی روبرو خواهیم بود و ملت، هویت دینی ولی و امام خود را فراموش خواهد کرد. از این رو وظیفه ماست که با ارائه تصویری دینی از امام عصر(عج) که برای نجات از مرگ جاهلی راهی به جز شناخت آن حضرت نیست سهیم باشیم.

تبیین مفاهیم:

آرمانشهر: آرمان شهر با نام های گوناگونی چون (مدینه فاضله، ناکجا آباد، شهر خدا، جامعه توحیدی و در اصطلاح غربی ها یوتوپیا) به جامعه آرمانی و ایده آل انسانی گفته می شود و ویژه مکان خاصی نیست و در واقع، هر جایی است که در آن، همه مردم با نیک بختی و سعادت در کنار یکدیگر در صلح و آرامش به سر می برند و در آنجا از ظلم و فساد اثری نیست.

شیعه: در لغت به معنی پیروان و هواداران، در اصطلاح اعتقادی به کسانی گفته می شود که به امامت علی ابن ابیطالب (ع) و خلافت بلافاصله آن حضرت پس از پیامبر(ص) عقیده دارند و جانشینی پیامبر را حق اختصاصی خانواده

رسالت می‌دانند که از سوی خداوند تعیین شده است و داستان غدیر خم، شاهد آن است. نام شیعه را حضرت محمد(ص) در زمان حیات خویش به کار برده و علی (ع) و شیعیان او را رستگاران معرفی کرده است.

یهود: یکی از قدیمی‌ترین ادیان بشر است که به اعتقاد پیروانش توسط فرزندان ابراهیم از طرف خداوند آورده شده است پیروان آن عموماً فرزندان قوم بنی اسرائیل هستند این دین نخستین دین ابراهیمی و نیز توسط بسیاری، نخستین دین یکتاپرستی به شمار می‌رود.

یهوه: به انگلیسی (Yahweh) نام اختصاصی خداوند در زبان عبری است نامی که براساس تورات خدا در میقات موسی خود را بدان نام خواند. این نام ۵۴۱۰ بار در عهد عتیق آمده است.

مهدی موعود (عج): پیشوای دوازدهم شیعیان امامی، که به باور آنان زنده و به امر الهی تا زمانی نامعلوم، از نظرها غایب است و در موقع مقتضی ظهور کرده، با ستمکاران به نبرد پرداخته، جهان را پر از عدل و داد خواهد کرد.

ماشیح: قوم یهود در انتظار پادشاهی از نسل داود(عج) بنام (ماشیح) یا (مسیح) اند که در آخر الزمان ظهور می‌کند و ماشیح برای برپایی کامل عدالت، خواهد کوشید.

فرانگری شیعه: به اعتقاد شیعه منجی موعود مختص شیعه نیست و ظهور می‌کند تا کل بشریت را به سوی کمال و سعادت رهنمون سازد لذا آن حضرت بعد از ظهور، دولتی فراگیر و مقتدر جهانی تشکیل می‌دهد و برای نجات و رستگاری کل بشریت اقدام می‌نمایند.

قوم محوری (فرقه گرایی) یهود: قوم یهود خود را برگزیده خداوند می‌دانند و در انتظار دورانی هستند که در آن وعده الهی تحقق یابد و خداوند قوم برگزیده خود را در سرزمین موعود مستقر و دشمنان آنان را نابود کند.

محورهای متقارن: همانندی‌ها و تشابهات موجود بین دین یهود و مذهب شیعه در اندیشه سیاسی این دو نسبت به آرمان شهر و منجی موعود این آرمانشهر، در این پژوهش با عنوان محورهای متقارن یاد شده است.